

Oorsprong,
Oorzaeke, Bewys...

OORSPRONG,
OORZAAKE; BEWYS,
en
ONDEKKINGE.
VAN EEN GODLOOZE
BEZWOORNE BENDE,
NAGTDIEVEN en KNEVELAERS,
binnen de landen van
OVERMAEZE
en
Aenpaelende Landstreeken
Ontdekt,
Met een nauwkeurig getal
DER
GEEEXECUTEERDE en VLUGTELINGEN
DOOR
S. J. P. SLEINADA.

M. D. C. C. L. X. X. I. X.

Voor deze transcriptie is gebruikgemaakt van de (gedigitaliseerde)
originele uitgave, die tot de collectie van de stadsbibliotheek in Centre
Céramique te Maastricht behoort.

Onze speciale dank gaat dan ook naar uit naar de
Bibliotheek Maastricht.

Schrijver: S.J.P. Sleinada

Coverontwerp: Nijs Mertens

Transcriptie door: Friso Bijleveld, Evan Bosch, Nijs Mertens

Een uitgave van Project Bokkenrijders

ISBN: 9789464657043

***OPDRAGT en VOORBERIGT AEN DE Wel Edele,
gestreng, Eerenfeste Heeren***

***de Heeren. HOOFDÖFFICIEREN, Drogen,
Schouten, Schepenen En alle andere
Onderöfficiëren, Rechters en
Gerechtsperzoonen in de Hoofdbanken,
Heerlykheeden en Dorpen, Binnen de landen
van OVERMAESE en daer omtrent.***

WEL EDELE HEEREN

DEN WYZEN EN ZEER GELEERDEN PLATO, spreekende van depligt die ider mensch heeft ten opzichte van zyne Geboorteplaats en Vaderland, zegt dat wy niet alleen voor ons gebooren zyn; maer dat onze voorouders, in ons Vaderland met recht jeder zyn deel van onze geboorte haer moogen toeeygenen. Gy, WEL EDELE HEEREN, zyt deeze, die niet alleen voor uw zelve, maer ook voor 't Vaderland gebooren zyt; God en de Moogentheeden hebben UE. de magt en het zweird in handen gegeven, en waer toe anders, als beneevens uwen nutte, ook tot het wel zyn van den evenmensch en onderdaenen. UE. hebben dit beweezen in den jever voor het vaderland, toen UE. rechtveirdigen Toorne de gebiedplaetzen als met eenen Blixem ontstak, waer door men den glans van uwen lof in de vreemde landen zag uitglinsteren, en waervan men den roem, uyt hoofde uwer gerechtigheyd zo veele booswigten uyt te roeyen, lofweirdig hoorde omdraegen.

Toen dachte ik bij my zelve, zult gy als eenen lafhertigen in Ledigheyd by den vueröven blyven sluymen, terwyl de hoofden des lands zoo bezig zyn in den dienst van het Vaderland? Neen zeker; want alhoewel dat de Godsschikking en de medewerking van myne Ouders my hebben laeten al over viertig jaeren in meyland gebooren worden, nogtans hebbe ik altyd eene byzondere genegentheyd gehad voor Nederland, en boven andere landstreeken des zelfs, voor de landen van overmaeze.

En geen wonder, dewyl myne vooröuders Nederlanders waeren. Mynen Grootvader was eertyds burger van Tongeren, in vroegere tyden een berugte Stad in Nederland, zyn afkomste was niet gering maar voortreffelyk, in 1637 gebooren, gelyk ik in zynen doopbrief, gegeven door den Plebaen Daniel Peters den 15 van Wynmaand in 1638, kan aenwyzen, en welk doorschrift mijne ouders gelyk heyligdom bewaerd hebben.

Myne Grootmoeder was de Dogter van den Burgemeester der oude en vermaerde Stad Valkenberg, waeraf het land den naem heeft. Zy was daer gebooren in 1648 en sedert door de fortuen vervoerd in andere plaetsen. Het eerlyk gedrag huner kinderen heeft aen het Vaderland gedaen als de in den Heere ontslaepene Ouders.

't Is dan de pligt, die my als eenen waeren landgenoot beweegt, om de landen van overmaeze, die als een ander Somoda en Gomorra in andere plaetsen afgeschilderd zyn, eenigzins door dit kleyn schriftje te beschermen, anderdeels om een geheugenis in de gedagten te inten, die de ingezetene in het toekomende zoude afschrikken van door hun gedrag de galgen weer te doen opregten, waer aen hunne voorzaeten hunnen levenstyd en misdaeden met de doodstraf hebben moeten verwisselen.

Nogtans wille ik niet gelyk eenen Ezechiël de doode beenderen den overleedene uyt hunne rustplaetzen roepen, nogte die onder de galgen begraven zyn doen herleeven, ik wille niemand indagtig maeken, waer van de geheugenis al lang moeste verlooren zyn, hiervan bewaere my den hemel.

Ik wille niet gelyk eenen propheet de toekomende tyden voorzeggen nocte bewyzen dat het laetste arger zal zyn als het eerste; myn inzicht is eenig en alleen om de ingezetene, uwe aenbevolene onderdaenen eenen afschrik in te boezemen van zulk kwaed, welke UE. de grootste moeyte en ongenugte baert, welk zoo schadelyk is aen het Vaderland, en welke zoo meenige het leven kost, en veele Familien met Schandvlek beklad.

't Is ook niet om UE. protocollen te verraeden of iemands eere te krenken, maer veel meer om de eer te bevryden van bekladding, en in laetere dagen het kwaed voor te komen. Zullende van de Rechters spreken, betuyge ik, dat ik niemand wille berispen en nog minder die beledigen, aen welke ik zeker geloove alle eerbied en agting schuldig te zyn.

Dat den styl niet staets en zwierig is, meyne ik het bekwaemste te zyn voor de eenvoudige, die misschien eene trotsche spreekwyze niet zouden begrypen, te meer, dewyl ik byzonderlyk schryve aen de minletterbedreevene.

Het is dan mynen wensch, dat UE., WELEDELE HEEREN, dit myn gering werkje gelieft gunstig aan te neemen, en het zelve te laeten verschuylen onder UE. bescherminge, nogmaels betuygende met de meeste hoogagting en schuldige nederigheid, te zyn.

WELEDELE, GESTR. EERENTF. HEEREN

UE. dienstwilligen en getrouwsten Dienaer

S. J. P. Sleinada.

INLEYDING.

Een landschap kan door veele oorzaeken in zyn zelve ongelukkig gemaekt worden; onder anderen door inlandschen oproer, door gebrek van Levensmiddelen, door pest, en dueren tyd in dien de straffen een land bespringen, zoo besluyt men dat de verbolgendheid Gods hier van het werktuyg is, maer dan moet men ook te gelyk oordeelen dat de boosheeden God de geeselroede in de hand geeven, en de straffen willens afvraegen.

Eenen ongerechten inlandschen oproer word doorgaens in zyne geboorte verstikt; of komt hy ter weireld, bestaet geenen langen tyd en kost meestendeels de moeder, die hem gebaerd heeft, het leeven; dus word door de wyze voorzienigheyd der moogendheeden den schade, het verderf, en ondergang, hier door staande veroorzaekt te worden, ten voordeel der Onderdaenen voorkoomen. Een onvruchtbaar jaar kan ook het verderf van eenen geheelen Staat niet veroorzaeken, dewyl 'er gemeenlyk eenen gewenschten oogst opvolgt; en weegens de onvrugtbaerheyd worden de Onderdaenen niet t eenemaal verdrukt; maer veel eerder door de voorzienigheyd Gods op den goeden weg geleyd. Immers van den eenen kant leert den Onderdaen aen zyne overheyd gehoorzaam zyn; en van den anderen kant word aen de overheyd eene gelegendheid gegeeven om in die omstanden de herten der onderdaenen tot zig te trekken, haere groote zorge ten voordeel van 't gemeene best ernstig betoonende.

Eene peste of aenstekelyke ziekte doet wel meenige in 't gras byten; en is schadelyk aen den akkerbouw aen volk en staet; vermindert den Koophandel, maekt veele bedrukte weduwen en weezen; maer dit duert maer weynig tyds, en veele huysgezintens blyven 'er vry af door natuerlyke hulpmiddelen of door de voorhoede Gods.

Brengen wy nu de Landen van overmaeze en de aenpalende landstreeken in vergelyking met de plaetzen, die van de opgehaelde rampen zyn bestormd geworden, dan bevinden wy dat den ongelukkigen toestand, ter oorzaeke van de meenigte nagtdieven en stroopers, in overmaezens land veel arger zy als de landgedeeltens, die woedende pest, en hongersnood ooyt onderhevig waeren.

Deeze by elkander gerotte bande komt my niet anders voor als eene aengroeyende en invreetende krankheyd, zoo gevaarlyk als aensteekende, ja zo smettelyk dat zig nauwlyks de eerlykste

inwoonderen hebben kunnen van de zelve wagten, te meer dewyl zy nu by nae eene geheele eeuw gewoeld heeft. En is zy dan niet gelyk de Kinderpokken, die de lucht ontvonken, en de inwoonderen de een van den andrens smerte doen deelagtig worden?

Ik wille evenwel niet zeggen dat alle huisgezinnen de eene zoo wel als de andere met die krankheid (dat ik het zoo noeme) zyn besmet geweest, nochte dat onze inwoonderen uyt den aert meer tot dieverey geneegen zyn als andere volkeren; maer myne meeninge is, dat 'er zekerlyk eene groote meenigte verlokt en verleyd is geworden, die voortyds in deugd en dapperheyd aen geene hunner nabueren moesten weyken.

Getuygt Caesar niet dat de maeslanders de vroomste en dapperste onder de volkeren konden gerekend worden?¹ en Tacitus² stelt hun onder de braefste menschgeboorte van de geheele weireld, hun tellende onder de Batavieren, van den ouden Plinius *ubii* genoemd, welke den Rhyn by Keulen bewoonden. De andere, verder van den Rhyn en omtrent de maese ten kant van Luyk woonende, noemt Plinius *Gugerni* of Guylikers; by deeze voegt hy de *Ingevones*, verdeeld in *Sicambros* de Kempenaeren, Geldersche en Kleefsche, waeren deeze niet over eenige eeuwen de ouderen van de getrouwste helden? waeren zy deeze niet die eenen overgrooten lof van *Caesar* en van alle Romynsche veldoverstems verdiend hebben? En alhoewel het rooven en plonderen toen algemeen waer egter hadden de volkeren eenen afschrik van schelmstukken en baldaedigheeden; maer die nu zoo bekend en geleerd zyn, dat de baldaedigers hun eygen land en nabueren tot den grond bederven.

Myne voorstelling is dan, *dat de Dieverye het bederf is van een Land* en die niet uytgeroeyd wordende, groeyt de boosheid daegelyks sterker aen, de baldaedigers worden stouter, de bendens overschrikt, en de boosheyd algemeen, en dikwils den brand onuytblusselyk. En alhoewel veele van die overmaesche bende uyt den hoop getrokken zyn, nogtans zal, eylaas! den tyd leeren of de vlam van zoo verslindend vuer reeds is uitgedoofd, en of de vonken nog onder de asschen smeulende, eenen nieuwen brand bedrygen.

¹ Lib. I. de bello gallico

² Lib 20 Histor.

§ I.

Om eygentlyk het begin en den 'Oorsprong van deeze Dievenbende, of den tyd en jaer van haere geboorte te bepaelen, schynt zyne moeylykheyd te hebben.

Het zekerste hier af schynt te zyn, gelyk ik niet alleen uyt oude Schriften, maer ook van oude luydens verstaen hebbe, dat deeze peste van Diefstallen uyt verre landen tot hier zou zijn overgevoerd.

Het is genoeg bekend dat ten tyde van de regeeringe van den Roomsche Keyzer Leopoldus, door den Keyzer *Mahomet* den 4 van dien naem, van eenige ook Ulmet genaemd, zoo in Tartaryen, Polen, Candia en Hungarien over de 43 duyzend Christenen op de schroomelykste wyze zyn om het leven gebragt; waer door eene menigte inwoonders en het meeste van het slegste slag van volk hun door de vlugt in vremde landen ter behoudennisse begeeven hebben, en geene weynige tot de landen van overmaeze en nabuerschap. Men noemde dit volk, bestaande in Mannen Vrouwen en Kinderen, doorgaans Tateren, willende te zeggen zyn tartaeren, of verloopene uyt Tartaryen. Zy hadden ook den naem van Egyptenaeren, of ook van heydenen en Saraseenen.

Deeze Pelgrims, of om beter te spreken, Vagabonden leefden, onder den dekmantel van bedelaeren, doorgaens van steelen en rooven, en zy oeffenden hun in de Konst van met leugenen om te gaen en de eenvoudige menschen waer te zeggen; hier door hebben zy in de nederlanden by de Inwoonders groote gemeenschap gekreegen, zoo dat 'er by nae niet een dorp of gehugt was, waer deeze Landloopers niet hunne opstallingen hadden met vrouwen en kinderen, alwaer zy de gestoolene eetwaeren van hoenderden, Endvogels, Ganzen enz. met den waerd en huysgezin verteerden. Dat nu den beschaefden leezer zelf opmaeke of het niet natuerlyk is, en moet volgen, dat, die eenen gemeenen omgang en handel met dit volk hadden, ook hunne manieren en Schelmereyen geleerd hebben.

Naer dat deeze duyvelsche bende het zaed der ondeugd en schelmerye genoegzaam op de ligtveirdige gemoederen der inwoonders gezaeyd hadden, ja als dit zaed van onkruid genoegzaam geplant was. Toen hebben de landsrechters, eenige van dit boos gespuys hebbende met de dood gestraft, andere gegeeseld en gebrandmerkt, een plakkaert doen uytgeeven waer by deeze natie, genaemd Egyptenaeren of

Tateren voor eeuwig uyt de Nederlanden verbannen zyn op straffe van de dood ten dien eynde zyn op alle grensplaetzen staeken of tekens gesteld, die men toen taterposten noemde. Doch hoe voorzichtiglyk en nauwkeurig de overheden overal waeren, zoo heeft men egter dit volk niet zoo kunnen verdryven, of 'er zyn hier en daer in 't geheym nog eenige overgebleeven.

Deeze veranderde hunne Landskleding, zynde eene oude dek, terstond in de maniere van dit land, en hebben hun opgehouden, gelyk voorens, maer onder den naem van passanten.

By deeze hebben zig allenskens de inboorelingen gevoegd zoo van overmaeze, als luykerland, Guylik, en andere omliggende landstreeken, ja uyt het Vlaemsch en Brabands.

Deeze zoo genaemde passanten hadden doorgaens jonge, schoone vrouwspersoonen by hun, eenige zeyden zy hunne vrouwen, andere hunne meyden te zyn.